

HET WOORD VAN DE WEEK

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

20e jaargang nr. 33 14 augustus 1967

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs f 6,— per jaar
buitenland f 7,50 per jaar
voor België f 6,50
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Bij alles wat je heilig is

Het is nu weer twee maanden geleden, dat de spanning in het Midden-Oosten snel toenam en wel zo snel en zo heftig, dat het alleen maar de vraag was wanneer de onvermijdelijke oorlog zou uitbreken en — leek het toen — Israël verpletterd zou worden. Het was in die sfeer — twee dagen voor het uitbreken van het feitelijke conflict — dat de Paus een beroep deed op de grote mogendheden zodanige maatregelen te treffen, dat de heilige plaatsen in Palestina zouden worden ontzien.

Het is dunkt mij goed om nu, nu de eerste emoties wat tot bedaren zijn gekomen en wij weer eens heerlijk alles aan het relativeren zijn, de betekenis — positief of negatief — van dit beroep op dat moment te beoordelen, dan natuurlijk vanuit puur menselijk standpunt bekeken. Politiek was dit beroep in alle opzichten op zijn zachtst uitgedrukt, onverstandig. Immers, het lag voor de hand dat de grote mogendheden zich op dat moment te zeer met andere zaken bezighielden dan dat er tijd of bereidheid zou zijn om over het vrijwaren van de heilige plaatsen te praten, laat staan om maatregelen te treffen. Een niet-treden in het beroep van de Paus zou diens positie — politiek bekeken — verzwakken en met name de mogelijkheid aanzienlijk verkleinen, dat een volgende keer aan een op zich bijv. uiterst belangrijk verzoek van de Paus enige werkelijke aandacht zou worden gewijd.

Maar ook in een ander politiek opzicht was het beroep ongelukkig. Men kon er namelijk maar al te zeer uit afleiden, dat de Heilige Vader het losbranden van het conflict zonder meer als onontkoombaar had aanvaard; daartegen protesteerde hij immers op geen manier.

Ook los van de politiek echter was het beroep niet juist, eigenlijk niet waardig, als ik het bekijk vanuit zuiver menselijk oogpunt. Een beroep van een invloedrijk mens op de grote mogendheden om maatregelen te treffen de heilige plaatsen te ontzien. Stond dát voorop? Had juist deze mens op dat moment niet al zijn invloed moeten aanwenden om een onmenselijk conflict te voorkomen? Let u wel, ik spreek nog van de

dagen voorafgaand aan de oorlog zelf, dagen waarin vrijwel iedereen dacht dat Israël verpletterd zou worden (hoe ongelooflijk dat nu op zich ook klinkt).

Het bericht van het beroep van de Paus klonk velen ietwat onwerkelijk in de oren; er werd vrijwel geen aandacht aan besteed; ik nam aan dat het bericht verbasterd was overgenomen. Toen echter op de eerste dag van de oorlog de Paus alléén aandrong om Jeruzalem tot open stad te verklaren en het conflict schijnbaar zonder meer aanvaardde, bleek wederom dat — laat ik het maar weer duidelijk stellen — het behoud van de heilige plaatsen bij hem een hoge prioriteit had; het leek zelfs hoger dan de mensen, betrokken bij het conflict. Natuurlijk zal dat niet het geval geweest zijn, maar zelfs de schijn is reeds te veel. Een volk dreigde verpletterd te worden, mensen zouden sneuvelen, een derde wereldoorlog zou misschien het gevolg zijn, maar de Paus repte alleen van de heilige plaatsen.

Belangrijker dan dit te constateren is echter te kijken naar mogelijke oorzaken. En dan kom ik op iets wat de buitenkerkelijke mens, de humanist in elk geval, aangaat en wat een essentieel onderscheid met zich mee brengt met vele gelovigen. Een onderscheid wat daarom van belang is, omdat het direkt te maken heeft met het niet-voorkómen, in feite zelfs uitlokken van een — soms heilige — oorlog. Hoewel een gelovige toch vaak waarde hecht — moet hechten — aan voorwerpen, uiterlijkheden en zoals in dit geval plaatsen, zal de humanist daar ten behoeve van anderen wel respect voor hebben maar deze nooit zo plaatsen, dat dat ten koste van de mens zal gaan.

De heilige plaatsen beschermen, goed, maar eerst de mensen; Jeruzalem tot open stad verklaren, uitstekend, maar dan ook in de eerste plaats om de mensen te beschermen. Handelt en oordeelt men anders, dan verschuift men de waarde van de mens naar iets — let u wel: iets — waar sommigen waarde aan hechten en gaat de eigenwaarde van de mens voor een groot deel zo niet geheel verloren.

een radio-uitzending van maandag 14 augustus 1967

Met diezelfde — onjuiste — waardeverschuiving zijn oorlogen gevoerd, heilige oorlogen om heilige plaatsen, met heilige doelen. Het heilige doel wettigde daarbij dan zelfs dát middel. Nú weten wij, dat die oorlogen slechts schijnbaar heilig waren, dat de doelen lang niet altijd zo heilig waren als werd gesteld; ontdekken wij straks dat sommige van de heilige plaatsen ook niet heilig zijn? De Jordaniërs (en zij overigens niet alleen) hadden sommige heilige plaatsen al aardig als deviezenbron weten te benutten; van menige heilige plaats is meer overlevering dan authenticiteit bekend.

Als God bestaat, zouden dan die plaatsen Hem nader zijn dan Zijn kinderen? „Natuurlijk niet” zullen velen van u zeggen. Welnu, moeten wij het dan toch beter weten, anders handelen? De betekenis zit niet in de overlevering, maar in de geesteshouding, de gesteldheid, de gedachten.

Nee, hoe wij het ook wenden of keren, natuurlijk moet de mens vóór het ding gaan, ook al is het heilig, want au fond is ook „heilig” een door de mens geschapen begrip. Dit laatste moeten wij ons bijzonder goed voor ogen blijven houden. Als er op een moment een groep lieverdjes is, die dat bekend geworden Lieverdje uit Amsterdam zou roven, kan ik mij voorstellen dat er een „tegen-grap” wordt uitgehaald, maar ook dat het als een hoogst ernstige zaak wordt opgevat en het „veldslagen” ten gevolge zou hebben. De grap wordt dan ernst, het ding wordt meer, het wordt van symbool tot — in sommige gevallen — een heilig iets. Realiseert u zich wel eens, om een ander voorbeeld te noemen, wat voor gevolgen vlaggenincidenten soms kunnen hebben? Typerend in dit opzicht is bijv. dat in een consulatenaffaire tussen China en India, de Indiase politie — aldus de berichtgeving — nog niet optrad toen de verbolgen Indiërs personeel van het consulaat aanvielen, maar eerst, toen dreigde dat de Chinese vlag neergehaald en verscheurd zou worden.

Wij zullen ons er voor moeten hoeden, dat deze en dergelijke vergissingen — want laat ik het nu maar zo beschouwen — voorkomen en soms zelfs worden gestimuleerd. De humanist tracht — en ook hij zal wel eens falen, het is tenslotte ook maar een mens — te onderzoeken waar de werkelijke waarden liggen. Door dit zoeken en niet door onzekerheden (die vragen nu eenmaal zijn) te vervangen door schijnbare zekerheden wordt meer recht gedaan aan de menselijke waarden, aan het menselijk kunnen en wordt mede voorkomen dat in kritieke momenten de

NIEUWSRUBRIEK HUMANISTISCH VERBOND

Juristenconferentie

Op 23 september a.s. organiseert de Humanistische Stichting Socrates een juristenconferentie, die een humanistische visie op het gezag wil geven.

Het thema zal worden ingeleid door prof. mr. A. D. Belinfante en mr. G. E. Langemeijer. Voorzitter van de conferentie is mr. M. G. Rood.

De conferentie, die gehouden wordt in het Erasmushuis te Utrecht, begint om 14.00 uur en eindigt om 20.30 uur.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door het secretariaat van de stichting: postbus 114, Utrecht.

mens zichzelf vergeet, letterlijk en figuurlijk. Bij alle onzekerheid, bij al het zoeken toch staat één ding wel vast, althans voor de humanist. Dat is n.l. dat de mens waarde heeft ondanks zijn vaak zwakke uitingen. De mens kan het, d.w.z. zinnig, constructief leven; de kans dat hij het ook doet, moet echter door hemzelf zo groot mogelijk worden gemaakt.

In deze tijd en wereld zoeken en tasten veel meer mensen dan dat wel willen toegeven, omdat bijna alles op de helling staat of komt. Het is dacht ik dan erg belangrijk, dat er zoiets als humanisme, georganiseerd in een Verbond, bestaat. Het maakt aan die velen duidelijk, dat het geen schande is te zoeken, te twifelen aan waarden, die tot nu toe voor onaantastbaar golden, het geeft de mogelijkheid aan hen zichzelf met hun eigen, de ander met zijn waarden te ontdekken.

Eigenwaarde — om weer op mijn uitgangspunt terug te komen — is meer dan de waarden van een vorm, van een uiterlijkheid. Het is de mogelijkheid in de mens om meer te doen dan zichzelf van de wieg tot het graf in stand te houden, het is een aandeel leveren — meer dan het strikt noodzakelijke uit lijfsbehoud — in een maatschappij die hem evenzeer nodig heeft als hij haar.

Indien dingen, en dat betreft ook heilige plaatsen, tussen hem, die mens, en de maatschappij komen te staan, zet hij een stap terug en schat hij zijn medemens te laag.

A. KATAN

SOCIALE ZEKERHEID EN

PERSOONLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID

Uitgave Nederlands Gesprek Centrum

Samengesteld door:

Mevr. J. W. van den Blink-Rolder; Dr. G. F. Fortanier; Mr. K. Groen; Dr. H. Hoefnagels s.j.; W. D. Lelieveld; J. Reehorst; Mr. dr. A. A. van Rhijn; Mr. H. Versloot; Drs. J. J. Voogd; Mr. H. B. J. Waslander

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau, bij voorkeur door overschrijving van f 1,50 op postrekening nr. 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond te Utrecht, met op het strookje de vermelding: N.G.C. nr. 32.

Kort kommentaar

Uitzending van vrijdag 11 augustus 1967.

CREMATIE TOEGESTAAN?

U hebt vermoedelijk wel in de krant gelezen dat er nu eindelijk een wet komt die u vrijheid geeft u te laten begraven of cremen. Misschien wordt het daarom wel de laatste keer dat wij hierover iets moeten zeggen. Maar... het is altijd gevaarlijk om heil te roepen voordat je over de brug bent. En die brug zijn wij tenslotte nog niet over. Vandaar dat ik er nog eens kort uw aandacht voor vraag en dan even stil sta bij het waarom van dit alles.

U weet het: de wet zegt dat je je niet zo maar mag laten cremen. Daar is een aantal formaliteiten voor nodig. Het belangrijkste voor u en mij is dat wij (met de hand) op moeten schrijven: „ik wil gecremeerd worden”. Wij moeten dan op dat papier ook nog een datum en onze handtekening zetten en dan is het wel in orde. D.w.z. als het papier te vinden is als wij eenmaal dood zijn, want anders gaat het niet. En heb je het vergeten op te schrijven, dan gaat het ook niet.

Voor alle duidelijkheid: wij mogen natuurlijk wel begraven worden zonder papier. Daarvoor hoeven u en ik niets op te schrijven en kunnen wij dus ook niets kwijtraken. Dat betekent dan ook dat begraven en cremen door de wet niet gelijk behandeld worden. Dat betekent dat degenen die voor zich zelf crematie wil, gehinderd wordt om die wil in de daad om te zetten.

En daarom nu gaat het voor ons, humanisten. Misschien denkt u: waarom maakt die man zich druk om mijn crematie? Misschien denkt u dat alle humanisten voorstanders van crematie zijn. Dat laatste is beslist onjuist. Er zijn humanisten die zich liever willen laten begraven en er zijn er die gecremeerd willen worden. Daarom gaat het voor ons ook niet. Waarom het dan wel gaat? Wel, om iedereen de vrijheid te gunnen zelf te bepalen wat er met hem moet gebeuren. In dit geval dus, na zijn dood.

Het is voor ons een even onverdragelijke als onaanvaardbare gedachte dat een mens in zo'n hoogst persoonlijke beslissing niet vrij is. En het is te onverdragelijker als andere mensen die vrijheid tegenhouden omdat zij het voor zich zelf anders willen. U weet dat van kerkelijke zijde jarenlang het cremen is bemoeilijkt, ja bijna onmogelijk gemaakt. De kerken meenden dat de christelijke zede begraven voorschreef en verbranden verbood. Ik zeg expres: „christelijke zede” omdat nergens in de Bijbel staat dat verbranden verboden zou zijn zodat men zich daarop niet kon beroepen. Ik zeg ook expres: christelijke zede omdat u weet dat zeden met de tijden veranderen. Wij zeggen „andere tijden, andere zeden”. En hoe die zeden veranderen in deze stormachtige tijd blijkt wel uit het feit dat een minister van de CHU nu dit wetsontwerp mee indient. Een ontwerp dat u werkelijk vol-

RADIO-UITZENDINGEN

Hilversum II

elke maandag om 19.40 uur *behalve* op 14, 21 en 28 augustus en 11 september.
op die dagen om 22.20 uur.

Hilversum I

elke vrijdag om 22.25 uur.

komen vrij zal laten zelf te bepalen wat u wilt: begraven of cremen.

Maar hoe interessant die enorme ontwikkeling in de houding van de kerken en speciaal de katholieke is, daarover wil ik het niet hebben. Waar het ons om gaat en om ging, is dat een confessionele groep eenvoudig een niet-confessionele groep dwingt. En dan dwingt dat te doen wat de kerken en de confessionele partijen willen.

Laten wij elkaar goed begrijpen. Ik zei u daarnet al dat het Humanistisch Verbond als organisatie niet is voor verbranden of voor begraven. Wij vinden dat een zaak voor ieder mens zelf.

Het Humanistisch Verbond is er net zo min voor dat nu ineens alle confessionelen zich moeten laten cremen. Daarom is het natuurlijk nooit gegaan. Wij zouden er niet over denken om anderen voor te schrijven hoe zij zich in hun privé-leven moeten gedragen. Die bemoeizucht hadden en hebben wij niet en zullen wij niet hebben, omdat het per definitie niet humanistisch zou zijn.

Maar waar het ons hier en bij talrijke andere kwesties om gaat is dat de confessionelen wel anderen willen dwingen. Daartegen zullen wij ons steeds verzetten omdat het pure onverdraagzaamheid is.

Daartegen zullen wij ons ook steeds verzetten omdat alleen een vrij mens zich werkelijk kan ontplooiën en de kans daarop moet hebben.

M. G. ROOD

heimwee

Al dat intense leven
waar ik part noch deel aan heb
zondert me nog meer af
als toen ik de wereld zag
met kindergen
die het ook niet begrepen
maar gelukkig waren.

(TAB)

uitzendingen van het humanistisch verbond

vrijdag 18 augustus 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. I)

maandag 21 augustus 22.20 uur: H. Bongers: „Is het wel zo erg?” (Hilv. II)

vrijdag 25 augustus 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. I)

maandag 28 augustus 22.20 uur: W. v. d. Leegh: „Van de langste naar de kortste dag” (Hilv. II)

vrijdag 1 september 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. II)

Televisieuitzending op maandag 11 september van 22.30—22.45 uur (Ned. I)

Parijs

Op doorreis naar zonnige gebieden, waar de wijn rijpt, de kiekendieven klapwieken boven de dalen en de hotelkamers dringend om een schoonmaakbeurt vragen, hebben wij 22 uur besteed om onze kennismaking met Parijs te vernieuwen. Wij zijn daar enkele keren eerder geweest en hebben toen de verplichte bezienswaardigheden bezocht, zodat wij ons nu onbekommerd door de stad kunnen bewegen en niet bang hoeven te zijn, dat wij bij de conversatie door de mand zullen vallen.

Het was de veertiende juli en juist 178 jaar geleden, dat het grauw de staatsgevangenis had bestormd. Dat is voor de Fransen een onvergetelijke datum. Men meende destijds, dat er betere tijden zouden aanbreken, als die Bastille maar eenmaal omver was gehaald. Ongetwijfeld is er sindsdien ook wel wat verbeterd, waarschijnlijk voornamelijk ten plattelande. De invoering van enkele wetboeken en het metrieke stelsel dienen genoemd te worden. Verder heeft men de terreur gehad en Napoleon heeft enkele honderdduizenden jonge Fransen de dood ingejaagd. Vele Fransen beschouwen hem daarom nog heden als de grote keizer. Daarna heeft Frankrijk nog verscheidene revoluties en oorlogen doorgemaakt. Momenteel worden de lakens uitgedeeld door een lang en zwaarlijvig persoon, die niet uitgepraat raakt over de roem van het vaderland, hetgeen weer ernstig te denken geeft.

Toen wij, nog in het station van aankomst, afdaalden naar de metro, trof ons een lichte teleurstelling. De vertrouwde lauwe stank van geolied staal bleek niet meer in de onderaardse krochten te hangen en verscheidene rijtuigen waren vernieuwd. In steden, waar men heengaat om oude herinneringen op te halen moest niets veranderd worden. Maar de generaal schijnt een ijverig en zindelijk man te zijn en men is al jaren bezig vanouds grauwe gevels schoon te maken, waardoor eerbiedwaardige oude gebouwen er plotseling komen uit te zien als nagemaakt antiek.

De metro voerde ons naar de linker Seineoever, waar wij enkele malen hadden gelogeed in een schilderachtig logement, dat aan een straat vol Grieken, Algerijnen, Marokkanen en andere uitheemse volken was gelegen, die de kost verdienen met het slijten van merkwaardig voedsel en buikdansen. Het logement bleek geheel bezet te zijn, hetgeen ons achteraf niet speet, want het had zich de naam van Grand Hôtel aangezien en zulks doet de prijzen altijd aanzienlijk stijgen. Wij namen onze koffers op en vonden in een dwarsstraat een ander etablissement, waar wel een kamer beschikbaar was. Het vertrek was gelegen aan een luchtkoker, die vijf verdiepingen hoger eindigde en waarvan de onderzijde werd gevormd door het dak van een keuken, waaruit versterkende braadgeuren opstegen, die tot in de beddelakens waren doorgedrongen. Aangezien de temperatuur in het vertrek omstreeks 28 graden Celsius beliep raakten wij hierdoor zodanig doorvoed, dat wij de rest van de dag met een licht hapje konden volstaan.

Omdat onze tijd beperkt en men beneden druk aan het frietbakken was, zijn wij zo snel mogelijk naar buiten gegaan om op de Boulevard Saint Michel, door echte kenners de Boul'St. Miche genaamd, in het gewoel van de veertiende juli onder te gaan. Naar wij later vernamen had de onvermijdelijke generaal toen net een parade afgenomen met veel straalvliegtuigen en tanks.

Wij liepen een andere boulevard op en toen door kleine zijstraatjes en over pleintjes en smaaktten volop het genoeg van het weerzien. Maar wij werden daarbij ook wel ontzettend moe. Gelukkig heeft Parijs hierin voorzien door het opstellen van talloze terrassen, waar verversingen te koop zijn. Op die terrassen kan men uren zoekbrengen. Daar kan men zich ook afvragen hoe toch die legende van de elegante Pariisiennes in het leven is gekomen. Men ziet er meer corpulente dames dan in de meeste andere steden en zeker veel meer oude vervallen vrouwen. Ook is het opvallend hoeveel zeer dikke mannen men voorbij ziet wandelen. Zij dragen zonder schroom en zelfs met enig welbehagen hun dikke buiken over de broekrand voor zich uit.

's Avonds zijn wij naar de Champs Elysées gegaan, waar de straaljagers en de tanks hadden plaats gemaakt voor een dichte menigte, en een groot aantal muzikanten en verscheidene kooplieden die koddige hoedjes te koop aanboden met opgerolde veertjes van plastic die men door een buisje kon volblazen, zodat ze dartel omhoog schoten. Wij hebben ons daar wel even afgevraagd hoeveel der feestgangers dachten aan de ondergang van het feodalisme en wie nog een aristocraat aan een lantaarnpaal zou willen ophangen. Zulke verlangens slijten op den duur uit. Als de Fransen bij het veelvuldig zingen van hun volkslied gewagen van het opheffen van de bloedige standaard en van het onreine bloed dat de goten zal doen overlopen doen zij dat met een opgeruimd en vreedzaam gemoed, zoals ook wij herhaaldelijk beweren, dat wij den Coninck van Hispanje eren, terwijl velen zelfs tegen de kroonpretendenten al bezwaren hebben. Ondanks de vetwalm zijn wij vroeg te bedde gegaan. Hetgeen tot voordeel had, dat wij de volgende morgen al heel vroeg met twee zeer blonde Argentijnen aan het ontbijt konden zitten en daarna in de tuin van het Luxembourg het ochtendblad konden lezen.

In het midden van dit bijzonder stijve park is een vijver, waar kinderen bootjes laten varen. En in het vroege uur was er een volwassen persoon bij wie het bootje varen was geperfectionneerd en ontaard. Hij had een duikboot bij zich die hij met behulp van een zendertje draadloos bestuurde, liet wenden en keren en onderduiken.

Het werd langzamerhand onze tijd. Nog eenmaal liepen wij langs de versteende juffrouwen die in wulpse houdingen de tuin trachtten op te vrolijken. Daarna haalden wij onze koffers en gingen naar het station om onze reis voort te zetten naar de wijngaarden, romaanse kerken, slapende dorpen en barse kastelen.

Allons enfants. En adieu Paris.

H.H.

Humanistische Correspondentiekering voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 30 ct aan postzegels insluiten.

(adv.)